

STORTINGET

Innst. 54 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:231 S (2022–2023)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om en human ruspolitikk i norske kommuner

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen gi kommunene mulighet til å gjennomføre lokale rusreformer hvor bruk og besittelse av små mengder ulovlige rusmidler til eget bruk ikke medfører straff.
2. Stortinget ber regjeringen instruere politidistrikt om å ikke følge opp mindre alvorlige narkotikasaker knyttet til bruk og besittelse av små mengder ulovlige rusmidler til eget bruk i kommuner som vedtar lokale rusreformer.
3. Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig fremme forslag om å styrke tilskuddsordningen for frivillig rusmiddelforebyggende innsats og tilskuddet til organisasjoner på rusfeltet og sørge for at det inkluderes midler til analysetjenester og brukerutstyr til kommuner som ønsker dette.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at de nyopprettede kommunale rådgivende enhetene for russaker ikke har adgang til å gjennomføre tvangsbaserte hjelpetiltak, og at mandatet innrettes mot å tilby lavterskel førstelinjehjelp, slik at flere kan bruke tilbudet.
5. Stortinget ber regjeringen bidra til finansieringen

av nye brukerstyrte hus for rusavhengige i kommuner som ønsker å opprette dette i kommunal eller frivillig regi.

6. Stortinget ber regjeringen sørge for at kommunene har midler til å gi barne- og ungdomsarbeidere og helsesykepleiere i skoleverket og på helsestasjoner tilbud om relevant videreutdanning innenfor forebygging og behandling av rusutfordringer hos unge.
7. Stortinget ber regjeringen endre regelverket slik at LAR-pasienter får unntak fra å måtte betale egenandel når de får poliklinisk helsehjelp i spesialisthelsetjenesten.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kamzy Gunaratnam, Tove Elise Madland, Even A. Røed og Truls Vasvik, fra Høyre, Sandra Brufnot, Erlend Svardal Bøe og lederen Tone Wilhelmsen Trøen, fra Senterpartiet, Lisa Marie Ness Klungland og Siv Mossleth, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud og Morten Wold, fra Sosialistisk Venstreparti, Marian Hussein, fra Rødt, Seher Aydar, fra Kristelig Folkeparti, Olaug Vervik Bollestad, og fra Pasientfokus, Irene Ojala, viser til forslaget i Dokument 8:231 S (2022–2023) om en human ruspolitikk i norske kommuner. Komiteen viser til at statsråd Ingvild Kjerkol har uttalt seg om forslaget i brev til komiteen av 31. mai 2023. Brevet følger som vedlegg til denne

innstillingen. Komiteen har ikke avholdt høring i saken.

Komiteen viser til at det i revidert nasjonalbudsjett (Prop. 118 S (2022–2023)) ble gitt unntak fra egenandeler i poliklinikk for pasienter i legemiddelassistert rehabilitering (LAR).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Pasientfokus er opptatt av at vi skal ha en ruspolitikk der vi forebygger bedre og der målet er å redusere rusbruk og skadene av rusbruk i samfunnet. Disse medlemmer vil understreke at det er et stort behov for å vurdere hvordan vi innretter forebyggingstiltakene og behandlingen innenfor rusfeltet bedre. Disse medlemmer viser i den sammenheng til at regjeringen har varslet en forebyggings- og behandlingsreform som vil komme i 2024.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at bruk og besittelse av narkotika er straffbart etter bestemmelser i legemiddeloven og straffeloven. Et unntak fra dette som forslaget her åpner for, er etter disse medlemmers syn i praksis lik forslaget som ble fremmet av forrige regjering i Prop. 92 L (2020–2021) Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og straffeloven m.m. (rusreform – opphevelse av straffansvar m.m.). Disse medlemmer viser til at det ikke var flertall for det nevnte forslaget den gangen. Disse medlemmer vil heller ikke denne gangen stille seg positive til et forslag om avkriminalisering av bruk og besittelse til eget bruk, verken lokalt eller nasjonalt.

Disse medlemmer viser til statsrådets svarbrev når det gjelder rådgivende enheter for russaker i kommunene. Enhetene er i dag innrettet for personer som er ilagt møteplikt som vilkår ved en betinget påtaleunntak for overtredelse av legemiddelovens forbud mot bruk og besittelse av narkotika. Der ruskontroll er satt som vilkår, skal kommunene også gjennomføre dette. Disse medlemmer understreker at de rådgivende enhetene ikke har adgang til å gjennomføre «tvangsbaserte hjelpetiltak». Disse medlemmer vil også understreke at kommunen allerede i dag kan organisere de rådgivende enhetene med tilbud om lavterskel førsteinnehjelp, slik at flere kan ta i bruk tilbudet.

Disse medlemmer vil i forbindelse med forslag om egenandeler for pasienter i LAR (forslag 7) vise til revidert nasjonalbudsjett, der det ble gitt unntak fra egenandeler i poliklinikk for denne pasientgruppen.

Disse medlemmer vil for de øvrige forslagene vise til den varslede forebyggings- og behandlingsreformen for rusfeltet. Temaene som tas opp her vil bli behandlet i meldingen og disse medlemmer viser til statsrådets svarbrev, hvor dette bekreftes.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at flere kommuner har vedtatt at de ønsker lokale rusreformer. Oslo bystyre vedtok tverrpolitisk og med stort flertall at de ønsket et forsøk med lokal rusreform, kun mot stemmene til Kristelig Folkeparti og en enkeltrepresentant fra Fremskrittspartiet. Justis- og beredskapsministeren har avvist at departementet kan gi unntak fra relevant lovverk, slik Oslo bystyre ønsker. Disse medlemmer viser til at dette var bakgrunnen for at det i Dokument 8:156 S (2022–2023) om å tillate forsøk med lokale rusreformer, ble foreslått av blant andre Høyre at regjeringen skulle komme til Stortinget med en sak som gir kommuner som ønsker det, en mulighet til å gjennomføre forsøk med lokale rusreformer. Disse medlemmer viser til at representantene fra Miljøpartiet de Grønne i Dokument 8:231 (2022–2023) ikke foreslår forsøk med lokale rusreformer, men en generell adgang til lokale rusreformer. Disse medlemmer støtter et slikt forslag.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gi kommunene mulighet til å gjennomføre lokale rusreformer, hvor bruk og besittelse av små mengder ulovlige rusmidler til eget bruk ikke medfører straff.»

Disse medlemmer viser videre til at det i Prop. 92 L (2020–2021) og Dokument 8:46 L (2021–2022) ble foreslått å gjennomføre en rusreform der ansvaret for samfunnets reaksjon på bruk og besittelse av mindre mengder rusmidler til egen bruk skulle overføres fra justissektoren til helsetjenesten. Disse medlemmer viser til at bakgrunnen for disse forslagene blant annet var oppnevningen av rusreformutvalget og utvalgets innstilling (NOU 2019:26 Rusreform – fra straff til hjelp).

Disse medlemmer vil understreke at det fremdeles er behov for en rusreform som opphever straffansvaret for mindre mengder rusmidler til eget bruk. Disse medlemmer mener straffefølgning av bruk og besittelse av rusmidler til eget bruk har bidratt til stigmatisering, marginalisering og sosial utstøting og kan ha stått i veien for å møte den enkelte bruker med hensiktsmessige og tilpassede tilbud og oppfølging. Straff for bruk av rusmidler har også en tendens til å ramme sosialt skjevt og med det opprettholde og forsterke utenforskap for marginaliserte grupper.

Disse medlemmer vil understreke at det ikke er noen motsetning mellom å jobbe med forebygging og behandling av rusavhengige og å oppheve straffansvar for bruk og besittelse av mindre mengder rusmidler til eget bruk. Disse medlemmer vil påpeke at en avkriminalisering kan gjøre at brukere av rusmidler ber om

hjelp tidligere enn de ellers ville gjort, fordi terskelen for å få hjelp blir lavere.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Sosialistisk Venstreparti viser til at vi halvveis ut i denne stortingsperioden fremdeles ikke har fått den varslede stortingsmeldingen om forebygging og behandling av rusmiddelavhengighet som regjeringen har varslet. Disse medlemmer er bekymret for at rusavhengige blir nedprioritert av dagens regjering, og at denne pasientgruppen konsekvent blir skjøvet bakover i køen.

Komiteens medlemmer fra Høyre deler forslagsstillernes syn på viktigheten av frivillig rusmid-delforebyggende innsats. Disse medlemmer viser til at både forslag om midler til analysetjenester, kommunale brukerstyrte hus og videreutdanning av barne- og ungdomsarbeidere og helseyskepleiere er spørsmål som disse medlemmer vil komme tilbake til i budsjettprosessene i Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus viser til at Stortinget tidligere har stemt ned Prop. 92 L (2020–2021) om oppheving av straffansvar for personer som bruker eller innehar mindre mengder narkotika til eget bruk. Det er Stortinget som er lovgiver, og justis- og beredskapsministeren har vært tydelig på at det ikke er rom for å gi unntak fra nasjonalt lovverk for å avkriminalisere mindre mengder narkotika innenfor et begrenset geografisk område. Disse medlemmer viser til at Stortinget også i forrige sesjon stemte ned Dokument 8:156 S (2022–2023) om å tillate forsøk med lokale rusreformer. Disse medlemmer mener Stortinget har sagt sitt i denne saken, og at det ikke skal gis lokale unntak fra nasjonalt lovverk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at til tross for at Norge er blant landene i verden med minst narkotikabruk blant unge, ser vi nye bekymringsfulle tall og en rekke advarsler fra politiet som viser at utviklingen går i feil retning. I årets Ung i Oslo-undersøkelse kom det frem at hele åtte prosent av elevene på videregående skole i Oslo hadde brukt kokain det siste året. For gutter i tredje klasse på videregående som hadde vært beruset mer enn ti ganger det siste året, hadde hele 35 pst. prøvd kokain og 20 pst. syntetiske rusmidler som amfetamin. Politiet har også meldt fra om at mange unge tror det er lovlig å bruke narkotika.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil påpeke at rusreformen (Prop. 92 L (2020-2021)) ikke ble vedtatt i Stortinget. Dersom rusreformen hadde blitt vedtatt, kunne unge og andre med begynnende rusmid-

delproblemer blitt pålagt oppmøte hos de kommunale rådgivende enhetene, for å få oppfølging og hjelp. Disse medlemmer viser til Folkehelseinstituttets oversikt over bruk av illegale rusmidler i den norske befolkningen, sist oppdatert i februar 2023, som viser at det kun er bruken av kokain som har økt det siste tiåret. Bruken av både ecstasy/MDMA og amfetamin har gått ned fra 2020. Disse medlemmer viser til at økende bruk av kokain er en internasjonal trend, og ikke noe som kan forklares med en offentlig debatt rundt rusreform i Norge.

Disse medlemmer viser til at det også tidligere har blitt hevdet at ungdom tror illegale rusmidler har blitt lovlig, på grunn av offentlig debatt rundt avkriminalisering. Disse medlemmer viser til at Helsedirektoratet tidligere har undersøkt denne påstanden, og at de ikke har funnet grunnlag for å si at ungdom som følge av rusdebatten tror at cannabis er lovlig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at intensjonen med rusreformen som skulle avkriminalisere bruk av narkotika var å hjelpe tunge rusmisbrukere, men resultatet er at vi ikke lenger fanger opp de unge som bruker ulovlige rusmidler. Det fører til at mange ikke får tidlig hjelp, og det kan øke risikoen for at flere blir tungt rusavhengige. Det er alvorlig.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at intensjonen med rusreformen var å gå fra straff til hjelp for rusmiddelbruk, uavhengig av alderen på brukeren av illegale rusmidler og/eller varigheten på en eventuell avhengighet. Disse medlemmer vil påpeke at vi med dagens ruspolitikk, også før Riksadvokatens presisering av lovverket, ikke har klart i stor nok grad å hjelpe rusmiddelavhengige tidlig nok. Disse medlemmer vil også vise til at det vil være en svært krevende, om ikke umulig, oppgave å skulle avgjøre hvem som er rusmiddelavhengig «nok» til å få hjelp fremfor straff.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti støtter helhjertert opp om at tungt rusavhengige skal få hjelp til å bli rusfrie, men er svært bekymret for utviklingen blant barn og unge. Etter behandlingen av rusreformen i Stortinget har Riksadvokaten gitt nye retningslinjer til politiet som har ført til en kraftig nedgang i politiets reaksjoner mot rusbrukere i alle aldre. Til tross for at narkotikabruken øker, er det færre unge som henvises til tjenester som jobber med å følge opp unge man er bekymret for på grunn av rusbruk. I praksis har man allerede fått en avkriminalisering av narkotika. Disse medlemmer mener dette må tas på alvor, og at det nå er viktig at det sendes et tydelig signal om at narkotika

fortsatt er ulovlig, og at bruk og besittelse av ulovlige rusmidler skal få konsekvenser.

Disse medlemmer viser til at det har vært et klart flertall på Stortinget som ikke ønsker avkriminalisering av narkotika, og at dette naturligvis må gjenspeiles i gjeldende rettspraksis. Disse medlemmer mener at vi svikter barn og unge om vi ikke tar skadelig rusbruk på alvor. Det er fint med gode ambisjoner i forslaget om bedre hjelp til unge med rusutfordringer, men det hjelper ikke dersom ungdom som har et begynnelde rusproblem aldri henvises til hjelpeapparatet.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gi kommunene mulighet til å gjennomføre lokale rusreformer, hvor bruk og be-

sittelse av små mengder ulovlige rusmidler til eget bruk ikke medfører straff.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:231 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om en human ruspolitikk i norske kommuner – vedtas ikke.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 14. november 2023

Tone Wilhelmsen Trøen

leder

Sandra Bruflot

ordfører

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Helse- og omsorgskomiteén
Stortinget
0026 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

23/2026-

31. mai 2023

Vedr. Dokument 8:231 S (2022-2023) Representantforslag om human ruspolitikk i norske kommuner

Det vises til Stortingets oversendelse av representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om en human ruspolitikk i norske kommuner, der det bes om min uttalelse til følgende forslag:

Stortinget ber regjeringen;

- 1. gi kommunene mulighet til å gjennomføre lokale rusreformer hvor bruk og besittelse av små mengder ulovlige rusmidler til eget bruk ikke medfører straff.*
- 2. instruere politidistrikt om å ikke følge opp mindre alvorlige narkotikasaker knyttet til bruk og besittelse av små mengder ulovlige rusmidler til eget bruk i kommuner som vedtar lokale rusreformer.*
- 3. så raskt som mulig fremme forslag om å styrke tilskuddsordningen for frivillig rusmiddelforebyggende innsats og tilskuddet til organisasjoner på rusfeltet, og sørge for at det inkluderes midler til analysetjenester og brukerutstyr til kommuner som ønsker dette.*
- 4. sørge for at de nyopprettede kommunale rådgivende enhetene for russaker ikke har tilgang til å gjennomføre tvangsbaserte hjelpetiltak og at mandatet innrettes mot å tilby lavterskel førstelinjehjelp slik at flere kan bruke tilbudet*
- 5. bidra til finansieringen av nye brukerstyrte hus for rusavhengige i kommuner som ønsker å opprette dette i kommunal eller frivillig regi.*
- 6. sørge for at kommunene har midler til å gi barne- og ungdomsarbeidere, helsesykepleiere i skoleverket og på helsestasjoner tilbud om relevant videreutdanning innenfor forebygging og behandling av rusutfordringer hos unge.*
- 7. endre regelverket slik at LAR-pasienter får unntak fra å måtte betale egenandel når de får poliklinisk helsehjelp i spesialisthelsetjenesten.*

Svar:

Representantene foreslår å åpne for lokal avkriminalisering eller straffritak ved bruk og besittelse av narkotika til egen bruk (forslag 1). Jeg viser innledningsvis til Justis- og beredskapsministerens uttalelse av 29. mars d.å. til representantforslag 156 S (2022-2023) om å tillate forsøk med lokale rusreformer. Hun fastslår at «[b]ruk og besittelse av narkotika er straffbart etter bestemmelser i legemiddeloven og straffeloven. Dersom det skal gjøres unntak fra disse lovene så må det vedtas i lovs form. Et eksempel på en slik avkriminalisering er lov om ordning med brukerrom for inntak av narkotika.»

Den ordningen representantene her argumenter for ser i hovedsak ut til å være det tilsvarende forslaget som ble fremmet av forrige regjering i Prop. 92 L (2020–2021) *Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og straffeloven m.m.* (rusreform – opphevelse av straffansvar m.m.). Som kjent var det ikke flertall for avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika til egen bruk i Stortinget i 2021. Regjeringen ønsker heller ikke nå å fremme forslag om avkriminalisering, verken lokalt eller nasjonalt. På den bakgrunn er det heller ikke grunnlag for, som representantene foreslår, instruering av politidistrikter om å ikke følge opp mindre alvorlige narkotikasaker – bruk og besittelse av mindre mengder narkotika (forslag 2), utover de direktiver som Riksadvokaten allerede har gitt for oppfølging av slike saker.

Regjeringen vil endre narkotikapolitikken og utrede hvordan vi skal sikre at personer som har omfattende narkotikaproblemer først og fremst får nødvendig hjelp og oppfølging. Dette skal imidlertid skje innenfor rammene av at bruk og besittelse av narkotika til egen bruk i dag er straffbart.

Etter helse- og omsorgstjenesteloven (hotjl.) § 3-9 b, første ledd, skal kommunene ha rådgivende enheter for russaker i kommunen. Enhetene skal ta imot personer som er ilagt møteplikt som vilkår ved en betinget påtaleunndlatelse for overtredelse av legemiddelovens forbud mot bruk og besittelse av narkotika. I møtet gis det informasjon om mulige skadevirkninger av narkotikabruk. Kommunene skal også gjennomføre ruskontroll dersom det er satt som vilkår, jf. hotjl. § 3-9 b. Jeg viser i denne sammenhengen også til plikten som leger, sykepleiere, helsesekretærer og bioingeniører har etter helsepersonelloven § 12 tredje ledd, til å ta rusprøve av personer under 18 år i forbindelse med straffbare forhold.

De rådgivende enhetene har i dag ikke adgang til å gjennomføre «tvangsbaserte hjelpetiltak» (jf. forslag 4). Verken mottak av personer som har oppmøteplikt etter straffeloven § 37, første ledd bokstav k, gjennomføring av informasjonsmøte med disse eller ruskontroll med hjemmel i straffeloven § 37, første ledd bokstav k, er å regne som helsehjelp. Jeg viser her til Helse- direktoratets brev av 06.10.2022 til landets kommuner om *Vilkår og rutiner for oppmøte, ruskontroll og gjennomføring av samtaler hos rådgivende enhet for russaker.*

Hensikten med vilkårene i straffeloven er at en person kan ilegges en mindre tyngende reaksjon enn et forelegg (bot), og samtidig, ved behov, *men kun etter samtykke*, få tilbud om hjelp og oppfølging fra helse- og omsorgstjenesten. Med unntak av at oppmøteplikten ilegges med hjemmel i straffeloven og ikke i politiloven, tilsvarer dette langt på vei modellen Solbergregjeringen foreslo i sin avkriminaliseringsreform.

Når dette er sagt vil jeg også understreke at kommunen allerede i dag kan innrette de rådgivende enhetene i tråd med det representantene foreslår.

Brukerstyrte aktivitetstilbud (jf. forslag 5) som «Huset» i Oslo og Bergen mv. er betydningsfulle arenaer for rusmiddelbrukere og -avhengige, og er et viktig supplement til offentlige tjenestetilbud. Disse stedene er blitt prioritert av Helsedirektoratet under tilskuddsforvaltningen for 2023. Regjeringen bruker allerede betydelige midler på aktivitetstilbud til målgruppene, også til flere tilbud som drives av brukerorganisasjoner.

Når det gjelder forslag om egenandeler for pasienter i LAR (forslag 7), viser jeg til Revidert nasjonalbudsjett der regjeringen allerede har gitt unntak fra egenandeler i poliklinikk for denne pasientgruppen. For de øvrige forslagene viser jeg til den kommende meldingen om forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet. Temaene representantene løfter vil behandles i meldingen og i regjeringens videre arbeid med rusfeltet.

Med hilsen

Ingvild Kjerkol

